

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра практичної та клінічної психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи
та досліджень

Ю. В. Загромак

Протокол № 6 від «19» лютого 2020 р.

№8219022020

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

підготовки	<u>Бакалавр</u>
галузь знань	<u>25 Воєнні науки, національна безпека,</u> <u>безпека державного кордону</u>
спеціальності	<u>251 Державна безпека</u>
освітньо-професійна програма	<u>Державна безпека</u>

Луцьк – 2020

Програма навчальної дисципліни «Цивільний захист» підготовки бакалавр галузі знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, спеціальності 251 Державна безпека, освітньо-професійної програми Державна безпека

Розробник:

Розробники:

Коширець Віктор Васильович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної та клінічної психології

Рецензент:

Вірна Жанна Петрівна – професор, доктор психологічних наук, декан факультету психології.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри практичної та клінічної психології

протокол № 8 від 22.01.2020 р.

Завідувач кафедри: _____ (Мушкевич М.І.)

Програма навчальної дисципліни

схвалена науково-методичною комісією факультету психології та соціології

протокол № 5 від 05.02.2020 р.

Голова науково-методичної

комісії факультету _____ (Іванашко О.Є.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

© Коширець В. В., 2020 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону 251 Державна безпека (Державна безпека) Бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120 / 4		Рік навчання 3
		Семестр 6-ий
ІНДЗ: €		Лекції 26 год.
		Практичні (семінарські) 26 год.
		Самостійна робота 62 год.
		Консультації 6 год.
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Великі стихійні лиха, аварії і катастрофи, що сталися останнім часом на території України, серед яких особливе місце займає Чорнобильська катастрофа, політичні зміни зумовили переорієнтацію спрямованості цивільного захисту: сьогодні цивільний захист України базується на визнанні пріоритету захисту населення і територій від загрози надзвичайних ситуацій. Захист населення, об'єктів економіки і національного надбання держави від негативних наслідків надзвичайних ситуацій розглядається як невід'ємна частина державної політики національної безпеки і державного будівництва, одна з найважливіших функцій органів виконавчої влади.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Цивільний захист та охорона праці в галузі» є система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності у конкретних умовах галузевих процесів трудової діяльності.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу.

Завдання дисципліни передбачає засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань з ЦЗ;
- методи та інструментарій моніторингу НС, побудови моделей (сценаріїв) їх розвитку та оцінки їх соціально-економічних наслідків;
- порядок прийняття рішення з питань ЦЗ в межах своїх повноважень;
- проводити ідентифікації, дослідження умов виникнення і розвитку НС та забезпечення скоординованих дій щодо їх попередження на ОГ відповідно до своїх професійних обов'язків;
- обрати і застосовувати методики з прогнозування та оцінки обстановки в зоні НС, розрахунку параметрів уражаючих чинників джерел НС, що контролюються і використовуються для прогнозування, визначення складу сил, засобів і ресурсів для подолання наслідків НС;
- розробляти і впроваджувати превентивні та оперативні (аварійні) заходи цивільного захисту;
- інтерпретувати новітніх досягнення в теорії та практиці управління безпекою у НС;
- забезпечити якісне навчання працівників ОГ з питань ЦЗ, надання допомоги та консультацій працівникам організації (підрозділу) з практичних питань захисту у НС;
- оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні основи цивільного захисту					
Тема 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС. Планування з питань цивільного захисту	18	4	4	10	
Тема 2. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ	18	4	4	10	
Тема 3. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС	20	4	4	10	2
Разом за модулем 1	56	12	12	30	2
Змістовий модуль 2. Система управління цивільного захисту. Проблеми фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії у галузі					
Тема 4. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту	18	4	4	10	
Тема 5. Система управління охороною праці у галузі (СУОПГ) професійної діяльності.	18	4	4	10	
Тема 6. Оцінка ефективності функціонування СУОПГ, установи, підприємства. Шляхи поліпшення її функціонування.. Стан умов праці у галузі, установі, підприємстві	20	4	4	10	2
Тема 7. Поліпшення стану виробничого середовища, зменшення важкості, та напруженості трудового процесу	8	2	2	2	2
Разом за модулем 2	64	14	14	32	4
Всього годин:	120	26	26	62	6

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

НС, причини виникнення та складові системи їх моніторингу. Галузевий моніторинг за станом безпеки у відповідній сфері відповідальності центральних органів виконавчої влади. Найменування та визначення основних показників джерел природних НС та номенклатура, позначення, розмірність і порядок визначення параметрів уражаючих чинників джерел техногенних НС, які контролюються і підлягають прогнозуванню.

Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту та ліквідації НС, стану впровадження превентивних заходів щодо зменшення їхніх масштабів. Мережа спостереження і лабораторного контролю. Урядова інформаційно-аналітична система з НС, збирання, оброблення, передавання та збереження моніторингової інформації.

Структурно-функціональна модель протидії НС (попереджувальна, компенсаційна, комплексна тощо). Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів НС. Вимоги до складу, змісту та форми плануючої документації.

Методика розроблення планів з попередження НС. Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру.

Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на ПНО та пом'якшення їхніх наслідків.

Класифікація вибухо-, пожежонебезпечних зон. Характеристика ступенів руйнування. Методи розрахунку характеристик зон ураження (радіусів зон руйнувань) при вибухах конденсованих речовин, газоповітряних, паливно-повітряних сумішей у відкритому та замкнутому просторі. Оцінка стійкості роботи ОГ внаслідок вибуху газоповітряної суміші.

Визначення категорій приміщень, будинків і споруд за вибухопожежною та пожежною небезпекою. Визначення ступеню їхньої вогнестійкості. Оцінка масштабу і характеру (виду) пожежі, прогнозування її розвитку, швидкості та напрямку поширення, площі зон задимлення і часу зберігання диму.

Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Визначення параметрів зон забруднення радіоактивними (РР) та небезпечними

хімічними речовинами (НХР) під час аварійного прогнозування можливої обстановки за відповідними таблицями (класу стійкості атмосфери, напряму розповсюдження хмари, потужності рівня радіації, доз опромінення людей, приведеної величини часу початку і тривалості опромінення, довжини та ширини зон забруднення (для РР) та площі зони, глибини, часу підходу хмари забрудненого повітря до ОГ (для НХР), тривалості дії ураження РР, НХР. Розрахунок масштабів хімічного забруднення при довгостроковому прогнозуванні за еквівалентними значеннями небезпечно хімічних речовин в первинній і вторинній хмарі. Методика розрахунку зон проведення загальної та часткової негайної евакуації на ранній фазі розвитку радіаційної аварії;

Характеристика зон небезпечних геологічних процесів і явищ. Визначення показників, що характеризують ушкодження будівель, споруд та обсяги завалів у зонах НС, спричинених природними чинниками фізичного походження. Інженерна підготовка зсувних та зсувонебезпечних територій.

Характеристика зон затоплень, які виникають під час руйнування підпірних споруд (греблі) водосховищ. Визначення параметрів, характеру руху хвилі прориву при повному руйнуванні підпірних споруд водосховища. Розрахунок хвилі прориву при частковому руйнуванні греблі. Порядок нанесення на карту ділянки затоплення місцевості.

Інформування населення про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах. Завдання психологічного захисту. Виявлення за допомогою психологічних та соціальних методів та нейтралізація чинників, що сприяють виникненню соціально-психологічної напруги. Своєчасне визначення контингенту постраждалих та розв'язання соціальних потреб. Недопущення паніки та недобросовісного розподілу допомоги. Організація діяльності, спрямованої на допомогу дітям, людям похилого віку.

Культура безпеки, як структурна компонента базової культури особистості і невід'ємна складова професійної культури кожного майбутнього фахівця. Оволодіння системою наукових знань, гуманістичних ідеалів, цінностей, переконань і способів діяльності у НС. Формування нового мислення, цілісного знання, практичного вміння, необхідного для прийняття обґрунтованих рішень у сфері цивільного захисту.

Структура впливу параметрів людського фактору (стрес, недостатній рівень знань, інформації, помилкові дії тощо) на управління безпекою у НС. Природа людських помилок. Обробка інформації людиною.

Система управління охороною праці в галузі (СУОГТГ), як складова системи управління охороною праці в державі, та система управління функціонування галузі в цілому.

Структура СУОГТГ: керівництво і служби охорони праці центральних органів управління галузі; інженерно – технічні працівники, трудові колективи і профспілки підприємств; нормативно-правова база щодо охорони праці у галузі; наукова база і фінансування охорони праці у галузі.

Показники ефективності функціонування галузі, підприємства, установи. Шляхи поліпшення функціонування системи управління охороною праці галузі, установи, підприємства. Аналіз умов праці у галузі за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Методичний підхід до визначення гігієнічного класу робіт за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Професійні захворювання, спричинені виробничими факторами, соціально – економічні наслідки.

Обґрунтування комплексу заходів щодо поліпшення стану виробничого середовища, зменшення важкості та напруженості трудового процесу в умовах галузі.

Характеристика сучасних заходів та засобів щодо колективного та індивідуального захисту працюючих від дії актуальних для галузі шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища. Шляхи удосконалення трудового процесу: застосування доцільних режимів праці та відпочинку, раціональна організація трудового процесу і робочих місць, механізація та автоматизація, удосконалення технологічних процесів і обладнання.

Аналіз виробничого травматизму у галузі за окремими факторами (професіями, віком, статтю тощо), за причинами, травмуючими факторами, обставинами виробничих травм тощо. Соціально – економічні наслідки виробничого травматизму у галузі. Обґрунтування першочергових напрямів профілактики виробничого травматизму у галузі на базі статистичних даних щодо травматизму у галузі і аналізу

характерних нещасних випадках. Заходи та засоби, попередження виробничого травматизму. Поняття «потенційно небезпечний об'єкт».

Основні причини пожеж на галузевих об'єктах. Фактори пожежної небезпеки. Категорії вибухонебезпечних галузевих об'єктів, розрахункове визначення категорій згідно ОНТП 24-86. Обґрунтування та вибір доцільних заходів та засобів попередження пожежі на галузевих об'єктах. Обґрунтування і вибір заходів системи захисту для галузевих об'єктів. Організація служби пожежної безпеки у галузі, її функції. Навчання працівників з питань пожежної безпеки. Дії працівників галузевих об'єктів на випадок виникнення пожежі. Державний нагляд і відомчий контроль з питань пожежної безпеки на галузевих об'єктах. Пожежно–технічні комісії та добровільні пожежні дружини.

6. ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготувати реферативне повідомлення на одну із запропонованих тем:

1. Загальні питання цивільного захисту охорони праці.
2. Сучасний стан цивільного захисту охорони праці в Україні.
3. Правові основи охорони праці.
4. Загальна характеристика основних законодавчих актів України про цивільний захист та охорону праці.
5. Основні поняття в Державний нагляд за цивільним захистом.
6. Відомчий, громадський та регіональний контроль за охороною праці.
7. Громадський контроль за охороною праці на підприємстві.
8. Відповідальність за порушення законодавства та нормативних актів з охорони праці.
9. Дисциплінарна відповідальність за порушення цивільного захисту та охорони праці.
10. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.
11. Комісія з питань охорони праці .
12. Основні принципи організації навчання з питань цивільного захисту та охорони праці.
13. Атестація робочих місць за умовами праці.
14. Стимулювання охорони праці.

15. Інструктажі з охорони праці.
16. Порядок проведення інструктажів для працівників.
17. Первинний інструктаж. Цільовий інструктаж. Позаплановий інструктаж.

Повторний інструктаж.

18. Атестація робочих місць.
19. Класифікація умов праці.
20. Пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці.
21. Основні санітарно-гігієнічні вимоги до розміщення та планування території підприємства.
22. Гігієна праці та промислова санітарія.
23. Вимоги безпеки до умов праці.
24. Мікроклімат виробничих приміщень.
25. Забруднюючі речовини, нормування, дія на людину.
26. Нещасний випадок на виробництві.
27. Психофізіологічні причини нещасних випадків професійних захворювань.
28. Категорії правових класифікацій нещасних випадків.
29. Статистичний метод аналізу травматизму.
30. Топографічний метод аналізу травматизму.
31. Монографічний метод аналізу травматизму.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль (макс = 40 балів)								Модульний контроль (макс = 60 балів)	Загальна кількість балів	
Модуль 1				Модуль 2				Модуль 3		
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				ІНДЗ	МКР	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	8	60	100
4	4	4	4	4	4	4	4			

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка
-----------------------	---------------

за всі види навчальної діяльності	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про екологічну експертизу". – К.: Відомості Верховної Ради України, 1995. – № 8. – ст. 54.
2. Закон України “ Про правовий режим надзвичайного стану”. – К.Урядовий кур’єр, 14.06.2000. – №107.
3. Закон України “ Про аварійно-рятувальні служби”. – К.Урядовий кур’єр, 14.12.1999. – №1281.
4. Закон України “ Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру”. - К.Урядовий кур’єр, 16.09.2000. – №149.
5. Михайлюк В.О. Цивільний захист: навч. посібник / Михайлюк В.О. – Миколаїв: УДМТУ, 2002. – 155 с.
6. Михайлюк В.О., Цивільна безпека: навч. посібник / Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 158 с.
7. Осипенко С.І. Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту: навч. посібник / Осипенко С.І., Іванов А.В. – К.: 2008. – 286с.
8. Основи цивільного захисту: навч. посібник / [Бикова О.В. Болієв О.В., Деревинський Д.М. та ін.]. – К.: 2008. – 223 с.
9. Основи цивільного захисту: [навч. посібник] / Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. – Львів, 2010. – 384 с.
10. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях: [навч. посібник] / Гончарук В.Є., Качан С.І., Орел С.М., Пуцило В.І. – Львів, 2004. – 136с.
11. Постанова КМ України “ Про номенклатуру та обсягів продукції Державного матеріального резерву” від 07.08.98 року №1245-46.
12. Постанова КМ України “ Про розбронювання матеріальних цінностей мобілізаційного резерву та створення запасів матеріально-технічних ресурсів для виконання першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій” від 15.04.97 року №338-027.
13. Постанова КМ України “ Про затвердження особливостей формування та проведення операцій з матеріальними цінностями мобілізаційного резерву” від 29.01.98 року №100-03.

14. Постанова КМ України “ Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях” від 15.02.99 №2.

15. Постанова КМ України “ Про Основні засади створення в Україні підсистеми рятування і ліквідації небезпечних забруднень на воді єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного характеру” від 5.10.98 №1599.

16. Постанова кабміну України ” Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру” від 03.08.1998.-№1198.

17. Русаловський А.В. Цивільний захист: навч. посібник / Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. – К.: АМУ, 2008, – 250с.

18. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: підручник / Стеблюк М.І. – К.: Знання-Прес, 2007. – 487 с.

19. Сусло С.Т. Цивільний захист: навч. посібник / Сусло С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. – К.: Арістей, 2007. – 386 с.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

32. Загальні питання цивільного захисту та охорони праці в галузі.
33. Сучасний стан цивільного захисту та охорони праці в галузі в Україні.
34. Основні поняття в цивільного захисту та охорони праці в галузі.
35. Правові основи цивільного захисту та охорони праці в галузі.
36. Загальна характеристика основних законодавчих актів України про цивільний захист та охорону праці.
37. Основні поняття в Державний нагляд за цивільним захистом та охороною праці в галузі.
38. Відомчий, громадський та регіональний контроль за охороною праці.
39. Громадський контроль за охороною праці на підприємстві.
40. Відповідальність за порушення законодавства та нормативних актів з охорони праці.
41. Дисциплінарна відповідальність за порушення охорони праці.
42. Функції органів місцевого самоврядування реалізації державної політики в галузі охорони праці.
43. Охорона праці жінок, молоді та інвалідів.
44. Нормативно-правова документація з охорони праці.
45. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.
46. Укладання трудового договору.

47. Умови укладання трудового договору.
48. Служба охорони праці підприємства.
49. Комісія з питань охорони праці .
50. Основні принципи організації навчання з питань охорони праці.
51. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці посадових осіб і спеціалістів
52. Атестація робочих місць за умовами праці.
53. Стимулювання охорони праці.
54. Інструктажі з охорони праці.
55. Порядок проведення інструктажів для працівників.
56. Первинний інструктаж.
57. Цільовий інструктаж.
58. Позаплановий інструктаж.
59. Повторний інструктаж.
60. Стажування (дублювання) та допуск працівників до роботи.
61. Психологічні вимоги до умов праці.
62. Атестація робочих місць.
63. Класифікація умов праці.
64. Пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці.
65. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.
66. Основні санітарно-гігієнічні вимоги до розміщення та планування території підприємства.
67. Гігієна праці та промислова санітарія.
68. Вимоги безпеки до умов праці.
69. Мікроклімат виробничих приміщень.
70. Забруднюючі речовини, нормування, дія на людину.
71. Нещасний випадок на виробництві.
72. Психофізіологічні причини нещасних випадків професійних захворювань.
73. Категорії правових класифікацій нещасних випадків.
74. Статистичний метод аналізу травматизму.
75. Топографічний метод аналізу травматизму.

76. Монографічний метод аналізу травматизму.
77. Мікроклімат виробничих приміщень.
78. Державне соціальне страхування від нещасних випадків.
79. Небезпечні і шкідливі виробничі фактори.
80. Причини виникнення нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві.
81. Комісії по розслідуванню нещасних випадків на виробництві.
82. Компенсація за ушкодження здоров'я на виробництві.
83. Загальна характеристика умов праці.
84. Класифікація умов праці за напруженістю праці.
85. Класифікація умов праці за важкістю праці.
86. Забруднюючі речовини, нормування, дія на людину.
87. Запиленість та загазованість повітря робочої зони.
88. Вплив виробничої вібрації та шуму.
89. Методи захисту від вібрацій.
90. Електромагнітні поля та захист від їх випромінювання.
91. Інфрачервоне випромінювання.
92. Ультрафіолетове випромінювання.
93. Особливості випромінювання оптичного діапазону
94. Електричний струм і його вплив на організм людини.
95. Термічна дія струму. Електролітична дія струму. Біологічна дія струму.
96. Види електротравм: місцеві, загальні і змішані.
97. Електричний опір тіла людини.
98. Класифікація приміщень за небезпекою електротравм.
99. Причини електротравм.
100. Надання першої медичної допомоги при ураженні електричним струмом.
101. Основні поняття пожежної безпеки. Причини виникнення пожеж.
102. Заходи забезпечення пожежобезпеки.
103. Основні положення Закону України «Про пожежну безпеку».
104. Обов'язки громадян щодо забезпечення пожежної безпеки.
105. Класифікація пожеж за характером горючої речовини.
106. Основні причини пожеж.

107. Фактори пожежної небезпеки.
108. Небезпека для людей на пожежах.
109. Класифікація виробництв за вибухопожежною небезпекою.
110. Первинні засоби пожежогасіння.
111. Класи пожежі (клас А, клас В, клас С, клас D).
112. Вогнегасні речовини.
113. Система пожежної сигналізації.
114. Фінансування охорони праці на підприємстві.
115. Державне управління охороною праці.
116. Треступеневий адміністративно-громадський контроль за охороною праці на виробництві.
117. Спеціалісти служби охорони праці.
118. Правила безпеки при застосуванні всіх типів вогнегасників.
119. Теплові та димові сповіщувачі.